



## [ran slam Respublikasnn mdni laqlri v qonular](#)

ran slam Respublikasnn mdni laqlri v qonular" kitab Trkiynin, htta rann masir tarixin aid kod v" qaynaqlarla doludur. Bu zdn oxucuya iki lk arasnda son srd ba tutan mslr bard hiss olunan .tanlq verir

**AranNews- Bu Kitab, rann Mdniyyt v slami rad Nazirliyinin mdniyyt, incsnt v mnasibtlr mrkzi trfindn ap .edilmidir**

Kitabn mllifi: Hmid hmdi, Tehran Universitetinin elmi heyтинin zv ran slam Respublikasnn mdni laqlri v qonular" kitab 7 fsil v 211 shifd, 2010-cu ild qlm alnmdr. ran v" Trkiy arasnda qdim qonulua, mr bir ox mhm dnya lkrinin yaranmasndan artq olan dvlт anlamalarna diqqt etmkl bu iki lknin tarix boyu mvcud mnasibtlrini, sasn d mdni laqlrini aradrman byk hmiyyti vardr. Bu aradma n iki xalq arasndak mdni problem v potensiallarn tanmaa ehtiyac vardr. Digr trfdn problemlri dqiq tanmaq bu imkan verir ki, daha ox tcrb ld edilsin v problem yaradan siyastlr yrtmkdn .kinilsin

Sz gedn kitabda bu rait yaradlr v mllif chd edir ki, iki lk arasndak tarixi v mdni mnasibtlrin daha da .drinliyin varmaqla qdim qonularla mnasibtlrin ciddi xll yetirn mvzular aradrsn Kitabn birincidn drncy qdr olan fsillri beynlxalq v regional mnasibtlrd qarqlq anlamann nzri aspektlrin v bu qbildn olan mnasibtlrin problem v imkanlarna, hminin bu bard bir konseptual riv bard aradrmaya .hsr olunur

Beinci fsil ran-Trkiy xarici laqlri v mdni anlamalar barddir. Kitabn bu hisssi tarixin drinliklrin ba vurmu, ran-Osmanl mnasibtlrini aradmaqla balayr, Osmanllar dvlтинin sona yetmsindn sonra Trkiyd cumhuriyyt srin v elc d ran slam nqilab v onun iki lk arasndak mnasibtlr tsirindn sz ar. Bu fsild Trkiynin slam nqilabnn mxaliflrini dstklmsi, rann bzi vaxtlar Trkiy krdlrini dstklmsi, pantrkizm mslsi, .Trkiy-srail mnasibtlri v s. iki lk arasndak siyasi mnasibtlr zrr yetirn mvzular kimi tandlr Hminin, tdqiqatnn nzrind Trkiynin bir ne il nc thsil burslar vermک yolu il rann thsil alm tbqsi arasnda nfuz etmy chd etmsi, sonra da onlardan qeyri-nnvi mdniyyt laqlrd istifad etmsi iki trf arasnda problem yaradan digr mvzu kimi gstrilir. O, xsusil sonradan pantrkizm hrkatnn fallarndan saylan Hmid Nitqi v Cavad Heytin trtib v burslarna iar edrk yazr: "Bzi xbrlr gr Trkiy dvlти 1941-ci ilin sentyabrndan sonra birtfli olaraq oxu azrbaycanl olan yzdn yuxar iranl tlby burs (tqad) vermy balad. Bu tlbirdn Hmid Nitqi .v Cavad Heyti kimi bzilri slam nqilabndan sonra pantrkizm fallarna evrildir

Altnс fsild mdni laqlrin imkan v problemlri aradlr. Bu fsild iki lknin dini v tarixi ortaqlqlar, bir-birlri n maraql olan sivilizasiya v mdniyyt cazibliklrindn yazlr. Hminin, i-snn paralanmasn, ran v Trkiy milltilyi .arasndak ziddiyyti iki lknin problemindn hesab edilir

Kitabn bu hisssind romantik pantrkizm xsiyytilyi iranllarn Osmanl dvlтинin sonlarndan indiy kimi .Trkiynin siyastin bdbin yanamasnn faktorlarndan saylmas kimi dyrlndirilir

Hmid hmdinin bu fsild apard tdqiqatn nticsindn bel xr ki, osmanllarn "Tkilati Mxsus"sinin, xsusil d Rvni by, hminin, "trk yurdu", "trk oca" kimi tkilatlar srin vvllrind iranllarn zehnin qoyulmudur v hl d onu .unutdurmaq n he bir i grlmmidir. ranl siyastilrin zehmind Trkiy siyastilrin qar panturanizm frzi vardr

.Yaz bu blmd Rvni byin faliyytlri bard faydal mlumat verir v Osmanl panturanistlrinin niyytlri gzdн keirir Kitabn yeddinci fsli mdniyyt diplomatiyas v ngllrin qarsn almaq haqqnda fikirlrdir. Hmid hmdinin nzrinc ran-Trkiy mnasibtlrind iki sas dyin mvzu tsirlidir. Birincisi Trkiyd slam nqilabnn qlbsinin tsiri .altnda radikal islamln artmas, ikincisi is hr iki lkd mvcud olan millti hegemon hegemonik mfhumlar hmdinin fikrinc, ran Trkiydkі romantik pantrkizm mfhumundan narazdr v onu thdid amilli kimi dyrlndirir. Qarqlq olaraq Trkiy d rann milltilik hrkatlarnn dstklmsi rivsind Trkiyd krd mbarizlrini .dstklmsini z n thlk hiss edir

Mxtlif vasitlrin istifadsi etmsin gr Hmid hmdini hal-hazrda rann etnik aradrmalar zr n alqan v n mhm .alimlrindn hesab etmk olar

Mdnyyt diplomatikas iki lk arasnda yaranan ifrat milltiliyi aradan qaldrmaqda ox tsirlidir. Bu ynm d n hm ran, hm d Trkiy orta milltiliyin realln qbul etmkl yana bu yolda ifrat milltiliyi mnfi tsirlirindn .kinmlidir

Yaz bel dnr ki, ran istrs Trkiy leyhin paniranizm ideyasna syknmkl daha tutarl v tsirli bir vasit .ixtiyarnda vardr v Trkiynin oxar siyastinin qarsnda ondan istifad ed bilr

Paniranizm kartnn daha tsirli olmas bu reallqdan qaynaqlanr ki, kemid v indi z kimliyin v milli hmryliy v fal olan v ran milltiliyinin ykslmsi n fal rol ifa edn azrilrin ksin olaraq Trkiy trklri n ox anti-trk mvqedn x .edir v z etnik mqsdli il trk milltiliyi arasnda azacq da olsa bir uyunluq hiss etmirlr

Nticd, kemid Trkiy dairlrinin pantrkizm siyastlrinin azrilr trfindn kskin reaksiya il qarlad kimi bu gn d .ran azrilri onlarn pantrkizm siyastlri qarsnda hmin mvqed dayanacaqlar

Daxili kiik pantrkizm dairlrin falliyetlri v Azrbaycan halisinin onu yax qarlamamas tcrblri gstrir ki, .pantrkizmin randa sosial bazas yoxdur

Bunun ksin olaraq Trkiy krdlri hl qdim zamanda eyx Sid Piran 1925-ci ild qiyamnda z mbarizlri n randan dstk qazanma ox yax qarladlar. Ararat v Ehsan Nuri Paann ranla yax mnasibtlrini d bu siyahya .artmaq olar

Mllif sonra bel ntic alr ki, yax olar ki, hr iki lk he bir trf faydas olmayan grginlik yaradan siyastlrdn .kinsinlr v z potensiallarn regionda thksizliyin tmni v qarqlq anlamaya srf etsinlr

srin mllifi v tdqiqats Hmid hmdi Tehran Universitetind alim v Yaxn rq Aradrmalar nstitutunun vitse-prezidentidir. Tdqiqatnn zl xsusiyti onun rb dnyas v Trkiy d daxil olmaqla Yaxn rq mslrlri bard traf v dqiq mlumatnn olmas, digr trfdn is etnik v milltilik mvzularna xsusi olaraq vaqif olmasdr. Tam csartl demk olar ki, Hmid hal-hazrda rann etnik aradrmalar zr n alqan v n mhm alimlrindn hesab etmk olar v bir ne kitab, trcm, fars v ingilis dillrind tdqiqi mqallri il tannr. hmdinin randa Rvn by bard etnik v kimlik aradrmalara tsiri bir meyardr. Bu sahd n mhm srlr hmdinin qlmi il yazlmdr. z nvbsind onun agirdlri .son illrd bu nv aradrmalara tsir qoymu, htta yax siyastilr olmlar

Bu ikitrfli zllik (yaznn Yaxn rq v etnik mslrlri tanl) hazrk kitab ran-Trkiy mnasibtlrind dyrli qaynaa v nadir .tapntya evirmidir

ran slam Respublikasnn mdni laqlri v qonular" kitab Trkiynin, htta rann masir tarixin aid kod v" qaynaqlarla doludur. Bu zdn oxucuya iki lk arasnda son srd ba tutan mslrlr bard hiss olunan tanlq .verir

.Kitab, rann Mdnyyt v slami rad Nazirliyinin mdnyyt, incsnt v mnasibtlr mrkzi trfindn ap edilmidir .Maraqlananlar kitab ld etmk n etibarl kitab maazalarna mrcit ed bilrlr .laq telefonlar: 88902213 v 88902214